

28. ágúst 2003

Verkaskipting ríkis og sveitarfélaga í húsnæðismálum

Verkaskipting ríkis og sveitarfélaga hefur skýrst á undanföllum árum en stefnt hefur verið að því að hver málaflakkur heyrir aðeins undir annan hvorn aðilann þannig að saman fari frumkvæði, framkvæmd og fjárhagsleg ábyrgð á stofnkostnaði og rekstri. Þótt verkaskipting ríkis og sveitarfélaga sé skýr getur í ýmsum tilvikum reynst erfitt að gera sér grein fyrir hlutverki ríkisins annars vegar og sveitarfélaganna hins vegar eins og umræða síðustu vikna um húsnæðismál heimilislausra einstaklinga sýnir.

Meginhlutverk ríkisins í húsnæðismálum er að stuðla með lánveitingum og skipulagi að því að landsmenn geti búið við öryggi og jafnrétti í húsnæðismálum og að fjármunum sé sérstaklega varið til þess að auka möguleika fólks til að eignast húsnæði á viðráðanlegum kjörum og veita aðgang að lánsfé til leiguíbúða.

Hver sveitarstjórn ber hins vegar ábyrgð á og hefur frumkvæði að því að leysa húsnæðisþörf þess fólks í sveitarfélaginu sem þarfnast aðstoðar við húsnæðisöflun sökum lágra launa, þungar framfærslubyrðar eða annarra félagslegra aðstæðna. Sveitarfélög skulu sjá til þess að veita fjölskyldum og einstaklingum sem ekki eru færir um það sjálfir úrlausn í húsnæðismálum til að leysa úr bráðum vanda á meðan unnið er að varanlegri lausn.

Hlutverk húsnæðisnefnda sveitarfélaga er m.a.:

- Að gera árlega áætlanir fyrir sveitarfélagið um þörf á íbúðarhúsnæði og að hafa milligöngu um og geta átt frumkvæði að því að afla verði húsnæðis í því skyni og aðstoða einstaklinga við húsnæðisöflun.
- Að aðstoða aldraða og fatlaða svo og samtök þeirra við öflun húsnæðis með ráðgjöf við útbod, byggingarframkvæmdir, samningsgerð o.fl.

Einstaklingi sem á í vandkvæðum með að afla sér húsnæðis ber því að leita til félagsþjónustu síns sveitarfélags óski hann aðstoðar við úrlausn mála.

Einföldun opinbers eftirlits í OECD ríkjum

Í nýrri skýrslu OECD, "From red tape to smart tape", er greint frá því að því að einfalda reglusetningu af hálfu opinberra aðila og draga úr óhagræði hennar vegna. Ljóst er að opinberir aðilar þurfa að setja ákveðnar reglur til að fylgja eftir pólitískum markmiðum á ýmsum sviðum svo sem vegna skattlagningar, öryggis og umhverfisverndar. Slíkar reglur geta einnig komið viðskiptalífni til góða með því að skapa því skýra umgjörð og greiða fyrir viðskiptum. Sú hættta er þó fyrir hendi að reglur hamli gegn þróun, viðskiptum og hagkvæmni. Flóknar reglur auka kostnað bæði hjá opinberum aðilum, fyrirtækjum og einstaklingum sem þurfa að sækja um ýmis konar leyfi, sýna fram á að kröfur séu uppfylltar og taka á móti eftirlitsmönnum.

Í fyrsta lagi er nú lögð meiri vinna í að meta áhrif eftirlitsreglna áður en þær eru settar í því skyni að hindra óþarfar og ósanngjarnar byrðar. Víða er talið að það torveldi stofnun nýrra fyrirtækja og dragi úr samkeppni ef fyrirtæki þurfa að sækja um starfsleyfi áður en þau hefja rekstur eða framleiða eða selja vörur og þjónustu. Í OECD ríkjum er almennt talið að lítil og meðalstór fyrirtæki gegni þýðingarmiklu hlutverki í efnahagslífinu sem megi ekki grafa undan með flókinni reglusetningu og eftirlitskerfi. Af þessum sökum er leitast við að fækka leyfum sem sækja þarf um, einfalda umsóknir, gefa fyrirtækjum svigrúm, veita upplýsingar og aðstoð og stytta afgreiðslutíma.

Í öðru lagi hafa stjórnvöld frumkvæði að einföldun og samræmingu á reglum og eftirliti í stað þess að bregðast við kvörtunum fyrirtækja og einstaklinga. Til dæmis er leitast við að samþætta eftirlit og fela einum eftirlitsaðila að annast eftirlit fyrir hönd margra stjórnvalda. Hugtakið "one-stop shop" er notað um staði sem veita margþætta opinbera þjónustu.

Í þriðja lagi gengur þróunin í þá átt að treysta meira á markaðinn og samkeppni fyrirtækja en opinberar reglur, m.a. að setja ekki reglur nema sýnt

sé fram á með óyggjandi rökum að þær verndi almenning t.d. gegn viðskiptahömlum.

Í fjórða lagi ræðst einföldun á stjórnslu eftirlits að miklu leyti af þróun upplýsingatekninnar. Þannig er nefnt í skýrslunni að í þeim tilvikum sem fyrirtækjum og almenningi er gert kleift að sækja um leyfi og skila upplýsingum til stjórnvalda um veraldarvefinn vakni gjarnan spurningar um hvernig megi einfalda upplýsingaskil, draga úr margverknæði, samnýta upplýsingar og endurskilgreina upplýsingaþörf. Hér á landi gilda lög og reglugerð frá árinu 1999 um eftirlitsreglur hins opinbera sem eru í anda þessara meginmarkmiða.

Skattlagning arðs á Norðurlöndum

Fróðlegt er að bera saman skattlagningu fjárfestingar annars vegar í innlendum og hins vegar í erlendum hlutabréfum á Norðurlöndum. Hér er gert ráð fyrir að ímyndað erlent fyrirtæki hafi 100 í hagnað og greiði 30 af honum í tekjuskatt. Útgreiddur arður sé því 70 og staðgreiðsluskattur af arði sé 10,5 (þ.e. 15%) í upprunalandinu. Miðað er við að tvísköttunarsamningur sé í gildi milli upprunalandsins og heimalands hluthafans þannig að hann fái allan skatt greiddan erlendis endurgreiddan.

Mikill munur er á milli Norðurlandanna í þessum efnum. Þannig er vænlegast að fjárfesta innanlands á Íslandi, í Finnlandi og Noregi. Hins vegar er nokkurn veginn hlutlaust fyrir danska og sænska fjárfesta. Arður eftir skatt lítur þá svona út (í % af upprunalegum hagnaði):

	Innlent fyrirtæki	Erlent fyrirtæki
Danmörk	50,4	50,4
Finnland	71	49,7
Noregur	72	50,4
Svíþjóð	50,4	49
Ísland	73,8	59

Í Noregi og Finnlandi felst munurinn fyrst og fremst í því að sá skattafsláttur sem veittur er til fjárfesta í innlendum fyrirtækjum gildir ekki gagnvart fjárfestingum erlendis. Á Íslandi á þetta ekki við heldur stafar munurinn eingöngu af því að reiknað er með hærri tekjuskatti á hlutfélög erlendis en gildir hér á landi. Hér á landi er heldur ekki mismunandi milli innlendra fjárfestingarforma en nokkur munur er á þessu á hinum Norðurlöndunum, aðallega Danmörku og Svíþjóð.

Á heildina lítið stendur Ísland vel að vígi gagnvart hinum Norðurlöndunum. Tvísköttun arðs á Íslandi gerir það að verkum að lítil munur er á skattlagningu á fjárfesta í innlendum félögum á Íslandi annars vegar og í Finnlandi og Noregi hins vegar. Borið saman við Danmörku og Svíþjóð er munurinn hins vegar mikill, Íslendingum í hag. Þessu til viðbótar er gerður samanburður á skattlagningu innlends arðs, þegar fjárfestinn notar opin fjárfestingarsjóð (mutual fund) annars vegar eða fjárfestingarfélag (investment company) hins vegar. Þetta sést í eftirfarandi töflu:

Skattlagning arðs í heimalandi fjárfestens	DK	FI	NO	SV	IS
Opinn fjárfestingarsjóður	50,4	50,4	72	44,7	73,8
Fjárfestingarfélag	40,4	71	72	43,3	73,8

Tekjur ríkissjóðs jan-júlí	2001-2002	2002-2003
12 mánaða breytingar, %		
Skatttekjur alls	4,0	5,2
Tekjuskattar	5,4	0,8
Tryggingagjöld	8,6	9,1
Eignarskattar	-2,2	-15,8
Veltuskattar	3,1	9,4
Tekjur alls	6,8	12,2

Gjöld ríkissjóðs jan-júlí	2001-2002	2002-2003
12 mánaða breytingar, %		
Almenn mál	12,9	1,9
Félagsmál	12,7	11,4
Atvinnumál	5,9	5,6
Vaxtagjöld	7,8	-22,3
Önnur útgjöld	4,0	15,9
Gjöld alls	10,7	6,2

Greiðsluafkoma ríkissjóðs jan-júlí	2002	2003
Mkr.		
Handbært fé frá rekstri	-13.733	-15.401
Hr. lánsfjárfjöfnuður	-7.520	1.805
Alborgun lána	-19.877	-18.021
Br. lánsfjárfjöfnuður	-32.647	-20.591
Lántökur	30.324	24.245
Greiðsluafkoma	-2.323	3.654

Ýmsar hagtölur	2002	2003
12 mánaða breytingar, %		
Verðbólga - ágúst	3,2	2,0
Kjarnaverðb.1- ágúst	4,2	2,7
Launavísitala - júlí	6,6	5,7
Heildarvelta janúar-apríl	11	-1,7
Smá.velta janúar-apríl	7,8	3,3
Atvinnuleysi - júlí 2003	2,3	3,0